

GRÖNARE TILLSAMMANS

Grönare tillsammans - ekosystemtjänster på både allmän och privat mark

För att nå längre behöver vi jobba tillsammans för att gynna de värden som de gröna miljöerna bidrar med. Insatser på både kommunal mark och på privat mark behövs. Grönplanens bristanalys (sid 96) visar till exempel på ett behov av ökad biologisk mångfald och av att gynna pollinatörer i kommunen. Det är också tydligt att det finns ett behov av rening och hantering av regnvatten för att undvika framtida översvämningar och ta tillvara vattnet som en viktig tillgång för växter och djur. Kommunen vill använda den kommunala marken på ett så klokt sätt som möjligt och uppmuntra de privata markägarna att bli en viktig del i utvecklingen av det gemensamma gröna kapitalet. Varje insats kommer göra skillnad!

Tillsammans kan vi göra mer!

Kommuninvånarna och privata markägare spelar en viktig roll och kan göra skillnad för naturens nytta - ekosystemtjänsterna - i kommunen. Med ett gemensamt engagemang och ökad kunskap kring de gröna och blå miljöernas värden och vad vi kan göra för att öka dessa, kan en positiv förändring ske, både i liten och stor skala.

Naturens nytta - möjliga att göra skillnad för

Ju fler gröna och artrika miljöer som finns i kommunen desto bättre är förutsättningarna för att naturen ska kunna leverera viktiga funktioner och bidra med en hälsosam vardag och framtid. Tillsammans med kommunen kan privata trädgårdsägare, bostadsrättsföreningar och fastighetsägare göra en viktig skillnad för både biologisk mångfald, pollinering, klimatreglering, rening och reglering av vatten, rekreation och hälsa i kommunen.

”Grönare tillsammans” vill visa på vikten av att alla kan bidra för att öka den biologiska mångfalden och naturens nytta i kommunen

Detta kan du bidra med

Med fem uppmaningar vill kommunen uppmuntra alla att tillsammans göra skillnad:

- Våga det vilda
- Blomberika
- Bevara träden
- Mer grönt, mindre grått
- Skörda regnvatten

Våga det vilda

Genom att välja inhemska växter kommer du göra nytta för alla de fjärilar, vildbin och andra värdefulla insekter och arter som är beroende av just våra vilda växter. Med fler insekter blir det mer mat för småfåglar, fladdermöss och grodor - kanske även igelkotten vill flytta in. Särskilt våra inhemska träd och buskar är livsnödvändiga för tusentals andra arter.

Genom att spara löv, högstubbar och död ved i planteringar och rabatter bjuder du många arter på både mat och boplatser. Samtidigt återgår också näringen till marken och jordförbättrar på platsen. Samla ris och gräsklipp i prydiga risgården eller faunadepåer så ser platsen ordnad ut.

Med insektshotell, fågel- och fladdermusholkar eller kanske en mulmholk för vedlevande arter kan du hjälpa bostadslösa djur. Även sandiga miljöer (sandhögar eller så kallade sandblottor) i ett soligt läge blir en perfekt boplatser för många marklevande vildbin och andra skyddsvärda insekter.

Genom att sluta klippa gräsmattan kan en blomrik och artrik äng skapas - det perfekta sättet att snabbt gynna många arter. Glöm inte slåttorna efter blomningen och ta bort det slagna höet för att inte gräset ska ta över. Varje kvadrat gräsyta som blir äng gör nytta.

Många av de vilda växter som vi kallar för ogräs är nödvändiga som mat för fjärilarnas larver. Genom att låta dessa växter vara kvar i en så kallad fjärilsbarnkammare kan fler fjärilar överleva och trivas.

Blomberika

Med blomning från tidig vår fram till hösten kan du bjuda på mat till många hungriga pollinatörer. Särskilt viktigt är det med riklig blomning redan tidigt på våren. Både lökväxter, perenner, kryddträdgården, bärbuskar, fruktträd och andra träd och buskar kan bidra med nektar och pollen. Ju mer blomning och ju fler blomrika platser i kommunen desto bättre. Och så blir det vackert också!

En mulmholk är som en större fågelholk men fylld med fuktigt sågspån, löv och vedbitar som kan brytas ner och skapa perfekt boplatser eller mat för hotade humlor, skalbaggar eller andra vedlevande arter.

Insektshotell, sandhögar och död ved räddar bostadslösa insekter

En vedmur är både snygg och till nytta för många arter

Skapa en blomrik äng genom att sluta klippa delar av gräsmattan

Fruktträd är en uppskattad insektsrestaurang om våren

En köksträdgård eller odlingsyta kan bidra med blomning hela säsongen

Bevara träden

Att ha stora träd och skogsområden är det bästa sättet att skapa förutsättningar för många olika ekosystemtjänster. Ju större och äldre ett träd är desto mer värdefullt är det. Därför behöver vi tänka oss noga för innan vi tar ner gamla träd - det tar lång tid att få tillbaka samma funktion. Exempel på värden som träden skapar:

- Boplatser och mat för många arter som insekter, mossor, lavar, svampar, fåglar och fladdermöss.
- Träd tar upp regnvatten innan det når marken och avlastar på så sätt dagvattenledningarna och minskar risken för översvämningar vid kraftiga regn.
- Trädens stora kronor ger skugga varma dagar, dämpar blåst, ökar luftfuktigheten och sänker lufttemperaturen. Funktioner som är särskilt viktigt vid ohälsosamt höga temperaturer i hårdgjorda miljöer.

Där det inte finns äldre träd är det viktigt att plantera nya träd, som kan bli framtidens stora och välmående träd till nästa generation.

Mer grönt, mindre grått

Varje kvadratmeter där det växer eller finns vatten gör en stor skillnad och ger många mervärden jämfört med en asfalts- eller

stensatt yta. Även gröna väggar som fasader med klätterväxter eller spaljerade träd bidrar med både upplevelsevärden och andra ekosystemtjänster. En förrådsbyggnad eller andra flackare takytor kan få ett grönt tak. Ett biotoptak eller torktålig ängstak bidrar både med blomrikedom, artrikedom och hantering av dagvatten.

Alla gröna ytor gör nytta för hanteringen av dagvatten, även gräsmattor eller ytor med gräsarmering är bättre än helt hårdgjorda ytor.

Skörda regnvattnet

Regnvatten är något värdefullt vi allt mer behöver hushålla med och se som en resurs för våra gröna miljöer. När vi tar hand om och fördröjer regnvattnet kan grundvattennivåerna fyllas på och belastningen på dagvattenledningarna minskar.

Genom att koppla om ett stuprör och leda takvattnet över en gräsyta, till en damm eller nedsänkt plantering eller en så kallad regnbädd kan nya värden skapas och vattnet sparas på platsen. Ju fler stuprör som kopplas bort desto större möjlighet har ledningssystemet att ta hand om regnvatten vid kraftigare regn.

I en regnvattentunna kan man ”skörda” och spara vatten för bevattning av växter och odlingsytor. Värdefullt vid torrperioder och minskar användandet av dricksvatten för bevattning.

Träden ger skugga, renar luften och dämpar vind och fångar regn

Varje liten plantering gör nytta - ju mer grönt desto bättre

Grönska istället för stensatta ytor bidrar till många mervärden

Med en regntunna eller damm kan regnvattnet sparas till varma dagar

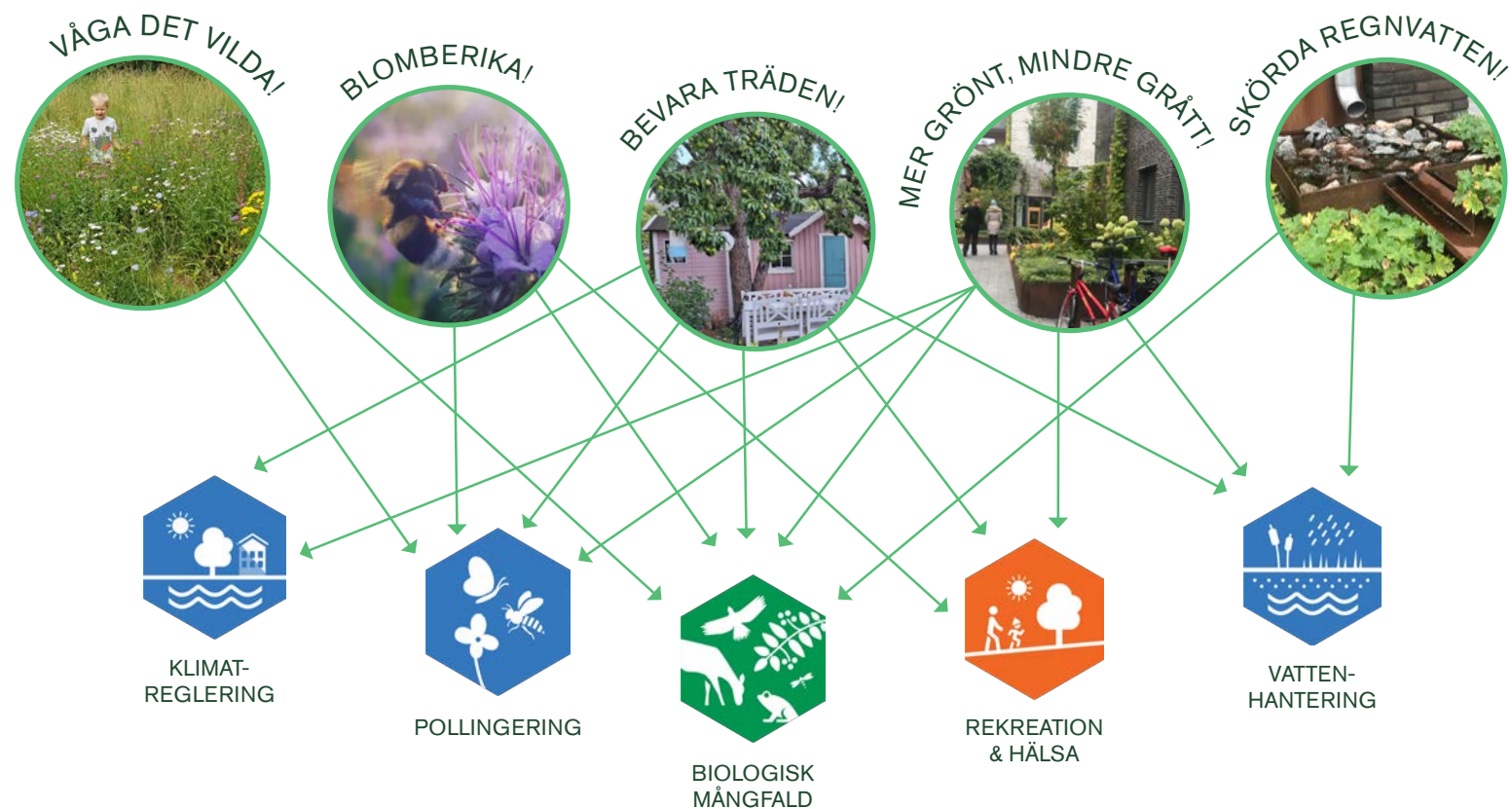

Vatten bidrar till liv under torra somrar

Var med och skapa förutsättningar för ekosystemtjänster

Illustrationen nedan visar hur de fem uppmaningarna kan skapa förutsättningar för naturens gratisvärden - de så kallade ekosystemtjänsterna. Med ”många bäckar små” kan den sammanslagna nyttan av de gröna och blå insatserna göra skillnad för hela kommunen.

Läs mer om ekosystemtjänster i avsnittet Ekosystemtjänster, sid 64.

Ekosystemtjänster:
det är produkter och tjänster som naturen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Fungerande ekosystem är en förutsättning för planetens existens och för att skapa framtidens hållbara samhällen.

Mervärden med en vildare trädgård, bostadsgård eller park:

- fler arter trivs och kan hitta mat och någonstans att bo
- med lokala och inhemska växter gör du störst nytta för den biologiska mångfalden
- du kan bli en ambassadör för en hotad art i kommunen
- Staffanstorp och Hjärup kan bli oaser i det mer artfattiga jordbrukslandskapet

Illustrationen visar de fem uppmaningarna och vilka ekosystemtjänster de gynnar. Alla möjliga för både kommunen och privata markägare att göra stor skillnad för

Visste du att?

Stora träd är hjältar vid kraftiga regn

Ett stort träd kan fånga upp och hålla ca 1000 liter vatten i bladverket. Regnvatten som annars skulle landat på marken. Med rötterna kan trädet också suga upp lika mycket vatten som sedan långsamt avdunstar. För varje träd vi behåller eller planterar minskar alltså risken för översvämningar och problem med fulla ledningar vid kraftiga regn. Var rädd om dina gamla och stora träd och se till att plantera framtidens dagvatten-hjältar.

Inhemska träd och buskar är skattkammare

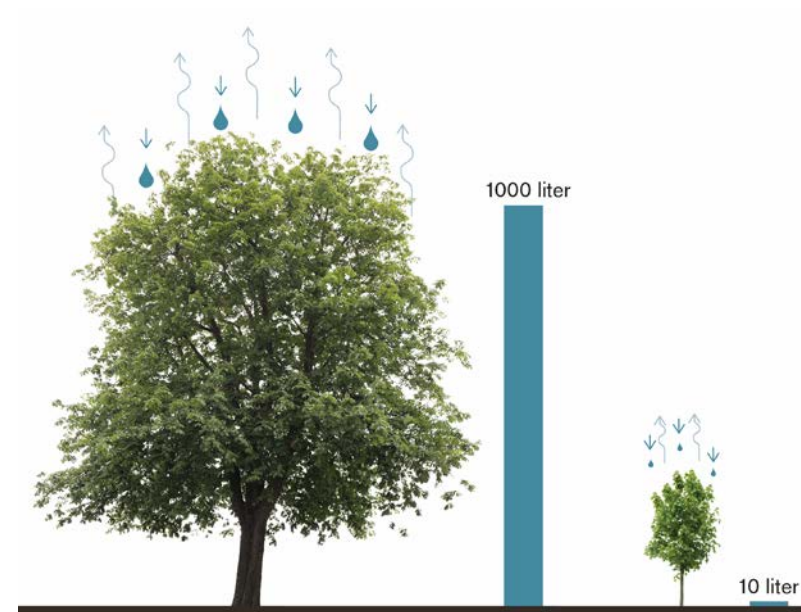
Våra vilda träd och buskar behövs för att insekter och andra arter ska kunna överleva. Sälgen till exempel skapar förutsättningar för över 1000 andra arter, och 240 av dessa hade inte klarat sig utan sälgen. Planterar du inhemska träd och buskar bjuder du också in våra värdefulla fjärilar, pollinatörer och småfåglar.

Utan pollinatörer mindre mat på bordet

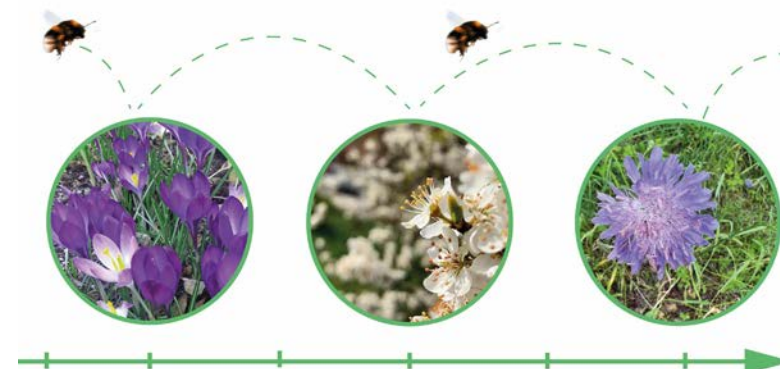
75 % av våra grödor är beroende av pollinerande insekter. Genom att bjuda på blomning från tidig vår och ända fram till hösten kan vi tillsammans vända den negativa trenden och se till att pollinatörerna blir fler. På våren är till exempel blomning av sälg och andra videarter helt avgörande för humlors överlevnad. Under högsommaren besöker humlor gärna blommorna på fruktträd och bärbuskar och under sensommaren är korgblommiga växter som åkervädd och väddklint viktiga pollen- och nektarkällor. Även ”ogräs” som maskrosor har under hela sin långa blomningssäsong ett stort värde. Rätt växter (inhemska arter) som mat till insekternas larver behövs också för att få vuxna fjärilar - här kan vi göra skillnad i våra planteringar.

Död ved lever

Över 1000 olika skyddsvärda och hotade arter är beroende av att det finns död ved. För att vara med och hjälpa dessa arter kan vi se till att varje ledig vrå har en stock, högstubbe, vedmur, risgärde eller grenar som får multna och skapa nytt liv.

Ett stort träd har ca 100 gånger så stor kapacitet att fånga upp regnvatten jämfört med ett nyplanterat litet träd. Därför är våra stora, befintliga träd extra viktiga.

Våra viktiga pollinatörer behöver nektar och pollen över hela säsongen - se till att det blommar från tidig vår fram till hösten

Referenser

Kommunala dokument

Blåplan Staffanstorps kommun, Aqua consulting och Staffanstorps kommun, 2017

Grönplan för Staffanstorps och Hjärup, Grontmij och Staffanstorps kommun, 2010

Kulturmiljöprogram Staffanstorps kommun, Nyréns arkitektkontor och Staffanstorps kommun, 2012

Översiktsplan 2020-2040 del 1 och 2, Staffanstorps kommun, 2021

Tryckta källor

Boverket, 2010. Låt staden grönska.

Boverket, 2015. Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö, rapport 2015:8.

Boverket, 2016. Hur mycket bullrar vägtrafiken?

Boverket och Malmö stad, 2016. BEST, Boverket och ekosystemtjänsterna.

Boverket. 2017. Bostadsnära natur, inspiration och vägledning. Dnr: 2309-1215/2007 Karlskrona

Berggren-Bärring, A-M, Grahn, P, 1995. Grönstrukturens betydelse för användningen, SLU, Institutionen för landskapsplanering, Rapport 95:3, Alnarp.

C/O City, 2014. Urbana Ekosystemtjänster: Låt naturen göra jobbet. En sammanfattning av c/o city av Varis Bokalders och Maria Block.

Collado, S., Staats, H., Corraliza, J. A., & Hartig, T. 2017. Restorative environments and health. In Handbook of environmental psychology and quality of life research (pp. 127-148). Springer, Cham.

Gómez-Baggethun E., Barton D.N. 2013. Classifying and valuing ecosystem services for urban planning. Ecological Economics 86: 235-245.

Grahn, P., & Stoltz, J. (2022). Indikatorer för hälsopromoverande urbana grönområden: Kunskapssammanställning. Naturvårdsverket.

Grahn, P. (2005). Om trädgårdsterapi och terapeutiska trädgårdar. I Johansson & Küller Svensk miljöpsykologi. sid 245-262. Lund: studentlitteratur. ISBN 91-44-03424-5

Handlingsplan för grön infrastruktur - insatsområden för grön infrastruktur 2019-2030. (2019:3) Länsstyrelsen Skåne. Tillgänglig på internet: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/samhalle/planering-och-byggande/gron-infrastruktur/regional-handlingsplan.html> (2022-02-08)

Hooper D. U., Chapin III F. S., Ewel J. J., Hector A., Inchausti P., Lavorel S., Lawton J. H., Lodge D. M., Loreau M., Naeem S., Schmid B., Setälä H., Symstad A. J., Vandermeer J., Wardle D. A. 2005. Effects of Biodiversity on Ecosystem Functions: A Consensus of Current Knowledge

Maas, J., Verheij, R., Groenewegen, P., De Vries, S., & Spreeuwenberg, P. (2006). Green space, urbanity, and health: How strong is the relation? Journal of Epidemiology and Community Health, 60(7), 587

MEA. Millennium Ecosystem Assessment. 2005. Ecosystems and Human Wellbeing: Synthesis. Island Press, Washington, DC. Naturvårdsverket, 2017. Implementering av ekosystemtjänstbegreppet i kommunal verksamhet.

Naturvårdsverket. 2015. Guide för värdering av ekosystemtjänster.

Naturvårdsverket (2005) Upplevd ljudmiljö i stadsnära grönområden och stadsparker. Tillgänglig på internet: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5442-2.pdf>

SMHI, 2017. Sjöbris - en sval bris soliga sommarkvar, senast uppdaterad 20 mars 2017. URL: <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/sjobris-en-sval-bris-soliga-sommarkvar-1.3814>.

Ståhle, A. Mer park i tätare stad, Licentiatavhandling, Stockholm, 2005

The Hosanna project. 2013. Forsséna, J., Hornikx, M., Van Der Aa, B., Nilsson, M., Rådsten-Ekmanc, M., Defrance, J., & Attenborough, K. 2014. Toolbox from the EC FP7 HOSANNA project for the reduction of road and rail traffic noise in the outdoor environment.

Ulrich, R. S. 1984. View through a window may influence recovery from surgery. Science, 224(4647), 420-421.

Upmanis Hillevi, Ingegärd Eliasson, och Sven Lindqvist. 1998. "The influence of green areas on nocturnal temperatures in a high latitude city (Göteborg, Sweden)." International journal of climatology 18.6: 681-700.

Muntliga källor

Workshop med tjänstepersoner på Staffanstorps kommun 2022-04-01

GIS- och kartmaterial

Från Staffanstorps kommun

Öppna data från:

- Historiska kartor 1960, 1975, <https://kartbild.com/#15/55.6490/13.2049/0x84>
- Jordbruksverket
- Lantmäteriet
- Länsstyrelsen i Skåne
- Naturvårdverket
- Skoggstyrelsen
- SLU Artportalen
- SGU
- Vattenmyndigheterna